

Qətl

İsmayıl Şıxlı

© İsmayıl Şıxlı. Ölüləri Qəbristanda Basdırın. Bakı - Gənclik, 1992

Məşədi Hüseyn kişi axşam qaranlığında evə qayıdanda bir inilti eşitdi. Ayaq saxlayıb dinşədi və qulağına səs gəlməyəndə getmək istədi. Elə bu vaxt inilti təkrar olundu. O geri dönüb diqqətlə çəpərin dibinə baxdı və gördü ki, qarın üstündə bir şey qaralır. Büzüşüb yumağa dönmüşdür. Adama oxşayır da, oxşamır da. Səslədi.

—Ay adam, kimsən?

Yumaq əvvəlcə inildədi, sonra zarımağa başladı.

Onun səsi elə bil quyunun dibindən gəlirdi. Çənəsi şaqqıldayır, dili söz tutmurdu. Məşədi Hüseyn kişi bu zarıldaayan yumağın dediklərindən bir-iki söz başa düşdü. “Yol adamıyam”, “ölürəm”, “çevir məni balalarının başına”. Kişi elə bil bu xırıltılı səsdən, gah tərpənən, gah da titrəyib süstləşən cır-cındır yumağından vahimələndi. Geri çəkildi. Başa düşdü ki, istəsə də onu yerindən qaldıra bilməyəcək. Səksəkə içində evə gəldi, uşaqları səslədi.

—A bala, tez olun, araba qoşun, yolda, çəpərin dibinə, bir qərib can üstündədir, gətirin. Bəlkə allahın köməyi ilə şafa tapdı.

Getdilər. Üç-dörd adam köməkləşib arabaya qoydular. Arabanın səsini eşidəndə Məşədi Hüseyn kişi ikinci mərtəbədən aşağı endi. Uşaqlara dedi ki, içəri aparın, taxtın üstünə qoyun. Qəribin indi zarıltısı, iniltisi də kəsmişdi. Güclə nəfəs alırdı. Əynində paltar da yox idi. Cır-cındır içindəydi. Cılğıya dönmüş çarığı, dizi yamaqlı cırıq şalvarı, əldə toxunma yun çuxası elə bil it ağzından çıxmışdı. Kişi palçıq içindəydi. Məşədi Hüseyn kişi xeyli baxdı. Sonra nə fikirləşdisə “ay uşaqlar, tez olun, hamamı qalayın”—dedi. Hamamı qaladılar, suyu isitdilər. Ancaq heç kəs ona yaxın durub paltarını soyundurmaq və çimzirdirmək istəmədi. İyrənirdilər. Kişi üstlərinə tərindi. Sürüyüb hamama apardılar. Məşədi yorğan-döşək saldırdı. Gəlinlərə dedi ki, “təmiz paltar gətirin”. Köhnəni isə ocaqda yandırdı. Kişini gətirib yorğan-döşəyə uzadan kimi həkim dalınca adam göndərdi. Özü isə otuzluq çırağı yandırdıraraq can üstündə olan qəribin başının üstünü kəsdi.

Çimizdiriləndən sonra bir az adama oxşasa da, sir-sifəti ölü rəngində idi. Nəfəs alması güclə sezilirdi. Hətta arada bir-iki dəfə Məşədi Hüseyn kişiylə elə gəldi ki, qərrib keçindi. Həkimin gec gəlməsindən təşvişə düşdü.

Həyətdə at fıncırdı, sonra ayaq tappılısı eşidildi.

Bu ucqar qəza şəhərinin məşhur həkimi içəri girdi. Əvvəl heç xəstəyə yaxın gəlmək istəmədi. Sonra nə fikirləşdisə, zəncirli cib saatını çıxarıb bir əlinə aldı, o biri əli ilə kişinin nəbzini yoxladı.

—Kimdir?

—Yol adamıdır.

—Sağalan deyil. Amma dərman yazaram, sonra da bir iynə vuraram.

“Keçmə bu həkimlərin adabazlıq və pulpərəstliklərindən”—deyə Məşədi Hüseyn kişi düşündü və gözünü xəstənin üzündən çəkib ona baxdı.

—Doxdur, xərcindən qorxma, nə olsa mən çəkəcəyəm, kişiylə ürəklə bax.

—Məsələ xərcində deyil, iş-işdən keçib.

Həkim dediyi kimi dərman yazdı, iynə vurdu, haqqını da alıb getdi. Məşədi Hüseyn kişi hirsələndi, uşaqları göndərüb Xeyransa qarını çağırırdı. Qarı gələndə kimi kişini təzədən hor-hoyuş suyunda çimizdirdi. Düyüncəsinə yığıb gətirdiyi dərman çiçəklərini bir-birinə qatdı, qaynatdı, kişinin dişlərini güclə aralayıb içirdi. Düz bir həftə gecə-gündüzlü xəstənin yanında qaldı. Nağıllarda deyildiyi kimi: bir həftədən sonra kişi asqırub gözünü açdı.

Qar yenə də yağırı. Yollar, izlər bağlanmışdı. Heç kəndin arasında da tərənəmək olmurdu. Canavar sürüsü heç nədən çəkinmədən birbaşa kəndə doluşur, tövlələrin bacalarından içəri düşüb, qoyun-quzunu aparırdı. Məşədi Hüseyn kişi isə ocağı çətdirib qərribin yanında otururdu.

Bir həftə də keçdi. Kişinin dili yavaş-yavaş açılmağa başladı. Məşədi Hüseyn kişi öyrəndi ki, o, dağların o üzündəki kəndlərdəndir. Aranda dostları var. Yayda aşağı enib biçin biçib, balalarına azuqə yığır. Bu il canı nasaz olduğundan biçinə gedə bilməyib. Qış qarını alanda evdə çuvalın boş olduğunu görüb arana enibmiş. Geri qayıdanda yolda xəstələnmiş, qara-borana düşdüyündən bir yana çıxma bilməyib.

—Anan namaz üstündəymiş. Mənə rast gəlməsəydin, meyidin qurd-quşa yem olacaqdı.

—Ha, Hüseynca, allah balalarına saxlasın.

Qış gəlib keçdi. Günəş yavaş-yavaş aylardan bəri laylanıb qalan qar örtüyünü yuxaltdı. Gecələr sırsıra bağlayan çayların, arxların buzu səhərlər çatlayıb ovxalandı. Kirəmidli

evlərin üstündəki qar əriyib damcı-damcı şoralanmağa başladı. Xəstə də tamam özünə gəldi. Çiyində kürk həyətdə oturub ərnikləyən qara, təpimiş yollara baxdı. Ağ qar örtüyü geri-dağlara doğru çəkiliydi. O, tez-tez doqqaza çıxır, hələ qarı əriməmiş dağ yollarına baxırdı. Darıxırdı. Nə balalarından bir xəbər vardı, nə də balaları onun harda olduğunu bilirdilər.

Bir gün Məşədi Hüseyn kişi qonağının dikdirdə dayanıb həsrətlə artıq qar altından çıxmış düzənliklərə, meşələrə baxdığını gördü. Ağaclar puçurlamışdı, payızlıq taxıl göyərmişdi.

—Nə fikrə gedibsən, a kirvə?

—Yaxşı bol torpağınız var.

—Sizin yoxdu, bəyəm?

—Var. Həm azdı, həm də pis. Daşlıq-qayalıqdı.

—Allah verən torpaqdı, neyləmək olar?

—Orası elədi, amma Hüseyncan, allah torpaqları pis paylayıb, birinə az verib, birinə çox.

Məşədi Hüseyn kişi qulaqlarına inanmadı. Diqqətlə kişinin üzünə baxdı.

—İndi neyləyək deyirsən, torpaq üstündə yabalaşaq?

—Yox, mən elə demirəm.

—Bə, nə deyirsən?

Kişi dinmədi. Başa düşdü ki, Məşədi Hüseyn hirsələnmişdir. Bir az o yan-bu yan eləsə, qolundan tutub atar bayıra, yenə qalar çöllərdə.

—Deyəsən paxıl adamsan, a kişi, yaxşılıq-zad başa düşmürsən.

—O nə sözdü, qurbanca, mən də, balalarım da ömrümüz boyu sənə borcluyuq.

Məşədi Hüseyn kişinin hirsli bir az soyusa da, ürəyindəkiləri dedi:

—Səndə taqsır yoxdu, millətiniz cığal millətdi.

O gündən sonra qonaq bir daha belə sözlər danışmadı. Məşədi Hüseyn kişini hər dəfə görəndə dedi ki, “Müsəlmanlar yaxşı adamlardır. Çörəyimiz, suyumuz onlardan çıxır”.

Həftələr keçdi. Bir gün qonaq Məşədi Hüseyn kişinin qabağını kəsdi.

—Daha yollar açılıb, özüm də allaha şükür sağalmışam. Rüşxət versən gedərdim.

Hüseyn kişi gülümsündü:

—Yaxşı, sabah tezdən özüm səni aparıb yola salaram.

Gün çıxmamışdan atları yəhərlədilər. Qonağın atının tərkinə iri bir xurcun aşırıdılar. Bir gözünə bir qarın yağ, o biri gözünə bir motal pendir qoydu. Bir-iki küpə də bal-

bəhməz. İsti, ətirli, təndir çörəklərini də xurcuna doldurdular. Ağırılıqdan atın beli az qaldı əyilə. Qonağın özünü də tanımaq olmurdu. Məşədi Hüseyn kişi öz uzunboğaz çəkmələrindən birini və nimdaş yun arxalığını ona geyindirmişdi. Başında təzə papaq verdi. Kişiyə iri bir xəncər də vermişdi ki, “belinə bağla, yolda birdən qurdquşa rast gələrsən”.

Yola düşdülər. Dağlara doğru irəliləyən cığırlarla yuxarı qalxdılar. Hər tərəf gül-çiçəyə qərq olmuşdu. Bircə dağların buludlarla birləşən zirvəsində qar vardı.

Məşədi Hüseyn kişi atdan düşdü. Qonaq da atdan aşırıldı. Gün xeyli qalxmışdı. Güneylərin kölgəsi dərələrə, quzeylərin üstünə sərilmişdi. Güllü-çiçəkli yamaqlara şah çılənmişdi. Alabəzək kəpənəklər şah piyalələrinin üstünə qonurdular. Elə bil dünyaya zər səpələnmişdilər, hər yer işir-işir işıldayırdı. Məşədi Hüseyn kişi aşağıda-dərədə qalmış evlərin kirəmid damlarına, yaşıl çinarlara, göylərə baş çəkən qələmələrə, bir az bəridə—çəmənlikdə atılıb-düşən quzulara baxdı, sonra da gözlərini döndərüb başı qarlı zirvələrə doğru uzanan dağ yollarını süzdü. Sinəsi dolusu nəfəs alıb, qonağına baxdı. Kədərləndi. Bütün qışı və yazın ilk aylarını bir yerdə keçirdiyi adamdan ayrılmaq onu kövrəltmişdi. Qollarını açıb qonağı qucaqlamaq istədi. O geri çəkildi.

—Hüseyn kişi, allaha inanırsanmı?

—Bu nə sözdü, a kişi, allaha inanmayan kafirdi.

—O dünyaya necə, axirət dünyasına da inanırsanmı?

—Əstəğfürullah de, a kişi, niyə inanmıram.

—Mən də inanıram.—O, sözünə ara verdi, xeyli baxışlarını yerdən qaldırmadı. Bə birdən düz Hüseyn kişinin gözünün içinə baxdı.—Sən mənə çox yaxşılıqlar eləmişən. Məni ölümdən qurtarmısan. Düz beş ay evində saxlayıb, yedizdirib içizdirmisən. İndi də əyinbaş verib, payla-ürüşlə, yəhərli, yüyənli, tərkindəki içi dolu xurcunlu atla yola salırsan. Bunlar çox böyük yaxşılıqdır. İndi bütün yol boyu fikirləşmişəm ki, görəsən bu yaxşılıqların əvəzini qaytara biləcəyəmmi? Yox. Min il də çalışsam, qaytara bilməyəcəyəm.

—Mən sənə yaxşılıq eləmişəm, borc ha verməmişəm, qaytarasan.

—Yox, Hüseyn kişi, borclu qalmaq çox pis şeydir.

Mən sənin borcunu bu dünyada qaytara bilməyəcəyəm.

O Dünyaya da borclu getmək istəmirəm. Ona görə də səni öldürməliyəm!

Məşədi Hüseyn kişi əvvəlcə, heç nə başa düşmədi.

Bir xeyli key-key qonağının üzünə baxdı. Onun qaşqabağı da, bığları da, dodaqları da sallanmışdı.

“Deyəsən, kişinin başı xarab olub”—deyə düşündü və qəhqəhə çəkdi. Bu cingiltili səsdən atlar diksindi, yaxındakım quşlar pırıltı ilə uçub dağılışdılar.

Birdən köksünün altında bir ağrı hiss etdi.

Qonağın əlindəki qanlı xəncər səhər günəşinin şəfəqində parıldayırdı. Köksünü qamarlamış Məşədi Hüseynin barmaqlarının arasından süzülən qırmızı qan damcılarını isə şəh damlalarına qarışırdı...

9/7/90

Veb direktor: Betti Bleyer

Mətni yığdı: Nərgiz Abadi

Veb üçün hazırladı: Ülviyyə Məmmədova

AZERİ.org-a qoyuldu: iyun, 2004